

Sygn. akt IV CK 68/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 sierpnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian

SSN Zbigniew Strus (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Gminnego Ośrodka Kultury w S.

przeciwko W. K.

o stwierdzenie nieważności umowy, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 9 sierpnia 2005 r., kasacji pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 24 listopada 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala kasację i nie obciąża pozwanego kosztami procesu w postępowaniu kasacyjnym.

Uzasadnienie

Powód Gminny Ośrodek Kultury w S., którego podmiotowość prawna została wykazana, domagał się stwierdzenia nieważności umowy z 8 kwietnia 1998 r. zawartej z pozwanym W. K., której przedmiotem była modernizacja kotłowni z materiałów pozwanego, w zmian za co uzyskiwał prawo do jej nieodpłatnej eksploatacji i sprzedaży stronie powodowej energii cieplnej w okresie 15 października 1998 r. do 30 kwietnia 2005 r. Wartość zamówienia liczona w tym okresie przekroczyła 30.000 €.

Sąd Okręgowy ustalił, że zawarcie umowy nie było poprzedzone zamieszczeniem ogłoszenia w Biuletynie Zamówień Publicznych (dalej: Biuletynie) oraz uzyskaniem zgody Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych (dalej: Prezesa).

Oddalając powództwo sąd pierwszej instancji uznał, że naruszenie przez strony przepisów regulujących postępowanie w sprawie zamówień publicznych nie miało wpływu na wynik postępowania.

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji powoda zmienił zaskarżony wyrok i orzekł, że przedmiotowa umowa jest nieważna; zasądził też na rzecz powoda 6 300 zł tytułem kosztów procesu za obie instancje. Dokonując wykładni art. 72 ust. 2 ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych (dalej u.z.p.) sąd drugiej instancji wskazał strukturę tego przepisu, którego pierwsze zdanie zawiera sankcję nieważności umowy w sprawie zamówienia publicznego, jeżeli w toku postępowania poprzedzającego jej zawarcie doszło do naruszenia przepisów ustawy wpływającego na wynik postępowania. W następnym zdaniu natomiast wyliczono cztery samodzielne kwalifikowane przyczyny nieważności umowy niezwiązane - mimo zastrzeżenia „w szczególności”- z wpływem na wynik określonym w zdaniu pierwszym. Wypadki te sąd odwoławczy uznał za kwalifikowane przesłanki nieważności, niepozostające w opozycji do przyczyn określonych w zdaniu poprzedzającym.

W kasacji od tego wyroku opartej na obydwu podstawach pozwany przytoczył przepis art. 72 ust. 2 u.z.p. w brzmieniu obowiązującym w chwili zawarcia umowy oraz art. 233 § 1 k.p.c., twierdząc, że naruszenie pierwszego z wymienionych polega na błędnej wykładni odrywającej sankcję nieważności od wpływu na wynik postępowania a naruszenia drugiego dokonano przez nierozważenia związku między naruszeniem przepisów u.z.p i wynikiem postępowania o zamówienie publiczne. Na tej podstawie domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku i zasądzenia kosztów procesu na rzecz pozwanego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Ustawa wiąże zasadę swobody sędziowskiej (art. 233 § 1 k.p.c.) z oceną „zebranego materiału”, tzn. z oceną wiarygodności i mocy dowodów. Zagadnienie dotyczące konieczności ustalania związku między wynikiem postępowania w sprawie zamówień publicznych a zachowaniem przepisów ustawy regulującej to postępowanie stanowi element wykładni art. 72 ust. 2 u.z.p., czyli ustalania treści normy prawnej ustanawiającej sankcję nieważności umowy, dlatego zarzut naruszenia przepisu

wyrażającego zasady kształtowania podstawy faktycznej wyroku nie może być uznany za uzasadniony.

Nie można również podzielić zapatrywania skarżącego o naruszeniu prawa materialnego. Sąd Apelacyjny dokonał prawidłowej wykładni art. 72 ust. 2 u.z.p. Często stosowany w aktach normatywnych zwrot „w szczególności” sugeruje wprawdzie przykładowe tylko objaśnianie poprzedzającego je ogólnego sformułowania – w analizowanym przepisie: naruszenia przepisów i wpływu na wynik postępowania i w tym kierunku wyklądał przepis Sąd Okręgowy.

Nie dzielając tego zapatrywania trzeba wskazać, że zabieg legislacyjny „egzemplifikacji” byłby zbędny, skoro przytoczony wyżej okolicznik jest zrozumiały, a jego wykładnia oparta na regułach logiki nie nastręcza trudności. Trafnie zatem Sąd Apelacyjny dostrzegł w drugim zdaniu przepisu wskazanie bezwzględnych przesłanek nieważności, wyrażonych w postaci kwalifikowanych naruszeń przepisów ustawy, które z woli ustawodawcy zostały uznane za wystarczająco poważne aby przypisać im sankcję nieważności umowy.

W uzasadnieniu powołanego przez Sąd Apelacyjny wyroku Sądu Najwyższego z 21 listopada 2003 r. sygn. V CK 474/02, OSNC 2005/1/8 rozstrzygającego o nieważności umowy przytoczono m.in. argumentację opartą na wykładni funkcjonalnej, skład orzekający stwierdził bowiem, że przepisy ustawy o zamówieniach publicznych mają na celu racjonalizację wydatkowania środków publicznych przez zaangażowanie możliwie najmniejszych nakładów w sposób niebudzący wątpliwości co do sposobu ich rozdysponowania, wspieranie uczciwej konkurencji, w ramach której oferenci zyskują pozycję w oparciu o przejrzyste reguły, a także zdobywanie zaufania obywateli dla działań szeroko rozumianej administracji (wyrok z 13 września 2001 r., IV CKN 381/00 (OSNC 2002, nr 6, poz. 75). Celem rozwiązań przyjętych w ustawie – stwierdził następnie Sąd Najwyższy, jest zagwarantowanie równego traktowania wszystkich uczestników postępowania w sprawie udzielenia zamówienia publicznego, wyeliminowanie zjawisk o charakterze korupcyjnym i w konsekwencji ochrona rynku, który powinien być zorganizowany przy zachowaniu zasady równości wszystkich uczestniczących w nim podmiotów.

Uchybienia wskazane w hipotezach przyczyn nieważności wymienionych w art. 72 ust. 2 zdanie drugie u.z.p. sprzeciwiają się wymienionym wyżej celom tak wyraźnie, że ich wpływ na wynik postępowania nie wymaga dodatkowych ustaleń. Ilustrują to również okoliczności rozpoznawanej sprawy, w której brak ogłoszenia w Biuletynie oraz

zaniechanie przetargu uniemożliwiło zachowanie reguł konkurencji, a niezyskanie zgody Prezesa na zawarcie umowy na czas dłuższy niż 3 lata (art. 73 u.z.p.) niezgodnie z prawem obciążało sektor finansów publicznych, bez możliwości retroaktywnego ustalenia, czy umowa z pozwanym została zawarta na warunkach optymalnych dla zamawiającego. Istnienie przepisów rozstrzygających o nieważności umów zawartych wskutek uchybień traktowanych przez ustawodawcę jako typowe, nie wyłącza uznania innych uchybień prawu za przyczynę nieważności umowy, jeżeli dodatkowo zostanie wykazana przesłanka w postaci wpływu na wynik postępowania (art. 72 ust. 2 zdanie pierwsze u.z.p. Nieważność ta ma charakter pierwotny i dotyczy całej umowy, dlatego niemożliwe było ograniczenie jej do pewnego okresu, np. powyżej trzech lat, o co m. in. wnosił skarżący

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² oraz art. 102 k.p.c. oddalił kasację odstępując jednocześnie od zasądzenia kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym na rzecz powodowej gminnej instytucji kulturalnej. Okolicznością usprawiedliwiającą zastosowanie art. 102 k.p.c. była postawa strony powodowej, która co najmniej w takim samym stopniu jak strona pozwana przyczyniła się do zawarcia nieważnej umowy.